

УДК 12.00.04

ЗАХИСТ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ ГОСПОДАРСЬКИМИ СУДАМИ

Юрій Носік

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Анотація: Розкрито й проаналізовано зміст, межі та процесуальний порядок охорони банківської таємниці в господарському судочинстві.

Summary: The substance, limits and the procedural order of bank secret preservation during the legal proceedings in the courts are outlined and analyzed in the article.

Ключові слова: Банківська таємниця, збереження банківської таємниці, господарсько-процесуальна охорона банківської таємниці, закриті судові засідання.

І Правова модель охорони банківської таємниці в господарському судочинстві України

В господарському процесуальному законодавстві України передбачено унікальні правові засоби охорони банківської таємниці, які не повторюються в інших галузях процесуального права. *Закріплені в господарсько-процесуальному законодавстві правові норми спрямовані на охорону конфіденційної інформації банківського характеру і є складовою комплексної системи правової охорони банківської таємниці в Україні.*

Захист прав, свобод і законних інтересів учасників правовідносин як завдання господарського суду та законність як принцип його діяльності стосуються не тільки кінцевого результату здійснення правосуддя, а й усього процесу розгляду справ, включаючи, зокрема, і забезпечення збереження банківської таємниці при здійсненні правосуддя. Як відомо, банківською таємницею є інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту. Орієнтовний перелік відомостей, що становлять банківську таємницю, наведено в Законі України “Про банки і банківську діяльність” [1], проте остаточно з’ясувати, чи належать ті чи інші відомості до банківської таємниці можна тільки шляхом комплексного аналізу законодавства та врахування ряду фактичних обставин [2].

Процесуальною гарантією збереження банківської таємниці в господарському судочинстві є законодавчо забезпечена можливість розгляду господарських справ у закритих судових засіданнях. Зміст господарсько-процесуальної охорони банківської таємниці полягає в тому, що особам, які не беруть участі в судовому процесі, забороняється бути присутніми на судових засіданнях при розгляді справ, у матеріалах яких містяться відомості, що становлять банківську таємницю. Правова конструкція, яка спрямована на збереження банківської таємниці під час слухання справ у суді, закріплена в статті 4-4 Господарського процесуального кодексу України [3], гіпотезу і диспозицію якої необхідно розуміти так: *коли розгляд справи у відкритому судовому засіданні господарського суду суперечить вимогам щодо охорони банківської таємниці, то розгляд такої справи відбувається в закритому судовому засіданні, про що постановляється ухвала.* Оскільки згідно з Законом України “Про банки і банківську діяльність” до банківської таємниці відносяться дані про стан рахунків, проведені операції і здійснені угоди, про організаційно-правову структуру юридичної особи, її керівників, напрями діяльності, то можна зробити висновок, що практично кожна справа в господарському суді має розглядатися в закритому судовому засіданні. Ця проблема потребує вивчення і з приводу неї має бути вироблена чітка позиція з боку судової практики.

Передбачений статтею 4-4 Господарського процесуального кодексу України (далі по тексту – ГПК України) відхід від принципу гласності розгляду справ у господарських судах з метою збереження банківської таємниці не суперечить закріпленим в Конституції та Законі України “Про судоустрій” [4] правовим засадам здійснення правосуддя в Україні, адже, згідно з частиною 3 статті 9 Закону України “Про судоустрій”, випадки розгляду справ у закритих судових засіданнях мають встановлюватися саме процесуальним законом. Внесення норм щодо охорони банківської таємниці до Господарського процесуального кодексу України узгоджується також зі статтею 92 Конституції України, відповідно до якої

правові засади і гарантії підприємництва, а також правила конкуренції мають визначатися виключно законами України.

Аналіз формулювання статті 4-4 Господарського процесуального кодексу України дозволяє дійти до висновку, що інтересам охорони прав учасників судового процесу на конфіденційну інформацію покликані служити два процесуальні засоби: розгляд справ у закритих судових засіданнях і “конфіденційний розгляд справ”¹. Відкритий розгляд справ у суді може бути замінений розглядом справ у закритих судових засіданнях, коли це необхідно в інтересах охорони державної, банківської чи комерційної таємниці, а “конфіденційним розглядом справ” – коли цього обґрунтовано вимагають сторони чи одна зі сторін і подають відповідне клопотання до початку розгляду справи по суті. Враховуючи викладене, необхідно окремо наголосити, що охорони прав на банківську таємницю стосується саме порядок закритого розгляду справ. А до питання про “конфіденційний розгляд” ми повернемося наприкінці даної статті.

II Межі господарсько-процесуальної охорони банківської таємниці

Необхідно підкреслити, що *забезпечувана господарським процесуальним законодавством охорона банківської таємниці має свої межі і включає лише такі процесуальні засоби, які не конфліктують з основоположними принципами правосуддя в господарських відносинах*. Передбачене законом обмеження принципу гласності розгляду справ у суді з метою збереження банківської таємниці не означає відмову від принципів рівності сторін та змагальності судочинства. Відповідно до ст. 22 ГПК України сторони користуються рівними процесуальними правами і зобов'язані добросовісно користуватися ними, виявляти взаємну повагу до прав і охоронюваних законом інтересів другої сторони. Заінтересовані в збереженні банківської таємниці особи не можуть розраховувати на будь-які обмеження процесуальної право- і дієздатності інших учасників судового розгляду, за якими зберігаються права знайомитися з матеріалами справи, робити з них витяги, знімати копії, брати участь в судових засіданнях, брати участь в дослідженні доказів, заперечувати проти клопотань і доводів інших учасників, оскаржувати судові рішення.

Дотримуючись поділу гласності судового розгляду на зовнішню і внутрішню [5] можна стверджувати, що *з метою збереження банківської таємниці закон допускає обмеження лише частини зовнішньої сторони гласності*, а саме: до залу судового засідання не допускаються особи, які не беруть участі в судовому процесі, в тому числі представники засобів масової інформації. Водночас не знає обмежень право будь-яких осіб публікувати судові рішення та повідомлення про судові процеси в пресі, мережі Інтернет, передавати по радіо й телебаченню та з використанням інших засобів масової інформації. Непорушно залишається також і внутрішня гласність судового розгляду, яка полягає в можливості присутності в залі судового засідання сторін, третіх осіб, прокурора, експерта, перекладача, представників сторін та інших осіб у передбачених законом випадках, а також в процесуальній діяльності названих суб'єктів.

III Процесуальний порядок охорони банківської таємниці в господарському судочинстві

Процедура охорони банківської таємниці в господарському судочинстві, а також порядок реалізації учасниками судового процесу та іншими особами своїх прав на даний об'єкт регламентуються недетально, що зумовлює потребу вдаватися до системного аналізу законодавства і тлумачення правових норм.

Коло учасників судового процесу, яким гарантується охорона банківської таємниці через можливість проведення закритого розгляду справ, необмежене. Оскільки в Господарському процесуальному кодексі не вказано, чию саме банківську таємницю він охороняє, а забезпечення судом захисту прав, свобод і законних інтересів усіх суб'єктів правовідносин є загальноправовим імперативом, то можна припустити, що внаслідок витребування судом відповідно до ст. 38 ГПК України та п. 2 ч. 1 ст. 62 Закону України “Про банки і банківську діяльність” конфіденційної інформації банківського характеру від підприємств та організацій, які не беруть участі у справі, однаково має призначатися розгляд справ у закритих судових засіданнях. Як впливає зі змісту ч. 1 ст. 4-4 ГПК України, *розгляд судом справ у закритих судових засіданнях може здійснюватися з метою захисту банківської таємниці не тільки сторін, а й, оскільки не передбачено жодних обмежень, інших учасників судового процесу (третіх осіб з самостійними вимогами, третіх осіб без самостійних вимог, інших осіб, які беруть участь у процесі) та будь-яких осіб, що не беруть участі у справі,*

¹ Термін “конфіденційний розгляд справи” нетотожний поняттю “розгляд справи в закритому засіданні”, є новим у галузі судоустрою України і заслуговує до себе критичного ставлення, оскільки за своїм змістом передбачає можливість засекречування самого факту судового розгляду і вирішення справи, що є неприпустимим з огляду на публічний характер судочинства, а також на те, що приховування інформації про судовий розгляд справи та його результати може негативно позначитись на правах та охоронюваних законом інтересах інших осіб.

але представили суду джерела інформації, що містять банківську таємницю. Цим процедура закритого розгляду справ з метою охорони банківської таємниці істотно відрізняється від уже згаданого порядку “конфіденційного розгляду справ”, який може мати місце виключно на підставі обґрунтованих вимог сторін і стосуватися інших, ніж банківська таємниця, інтересів.

Ініціатива щодо проведення закритих судових засідань з метою дотримання вимог про охорону банківської таємниці під час розгляду справи належить судові. Згідно зі ст. 74 ГПК України, суддя (або в деяких випадках головуєчий у засіданні) визначає порядок ведення засідання і має сприяти у здійсненні учасниками судового процесу належних їм прав. Господарський суд, за ч. 3 ст. 4-3 ГПК України, створює сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі, необхідні умови для правильного застосування законодавства. Приписи ст. 4-4 ГПК України про проведення закритих судових засідань з метою охорони банківської таємниці є імперативними, а тому заходи щодо її збереження мають вживатися в кожному випадку, коли суду стало відомо про те, що у справі фігурують відомості, які складають банківську таємницю. Як слідує зі ст. 6 Закону України “Про судоустрій”, захист судом прав і законних інтересів усіх суб’єктів правовідносин гарантується. Таким чином, *володіючи активною позицією в питанні забезпечення збереження банківської таємниці в господарському процесі, суд ініціативно та самостійно вирішує питання про проведення закритих судових засідань.* Крім того, *стаття 4-4 ГПК України не пов’язує постановлення ухвали про розгляд справи в закритому судовому засіданні з необхідністю подання заінтересованими особами відповідного клопотання.* (Водночас подавати клопотання про розгляд справи в закритому судовому засіданні не забороняється.) Самостійність суду в прийнятті рішень про проведення закритого розгляду справ з метою охорони банківської таємниці відрізняє порядок закритого розгляду від порядку “конфіденційного розгляду справ”, для застосування якого сторони зобов’язані подати суду відповідне клопотання до початку розгляду справи по суті.

З огляду на вищевказане, не обов’язково інформувати суд про належність певних даних до банківської таємниці, оскільки критерії, за якими інформація кваліфікується як банківська таємниця, містяться в Законі України “Про банки і банківську діяльність”, а тому суд може самостійно встановити, що на відомості, представлені в матеріалах справи, поширюється обмежений режим доступу і вжити належних процесуальних заходів. Водночас особи, які подали на судовий розгляд конфіденційну інформацію банківського характеру, з метою створення додаткових передумов для розгляду справи в закритому судовому засіданні, можуть окремо повідомити суд, що ті чи інші відомості, представлені в матеріалах справи, є банківською таємницею. Позивач і треті особи з самостійними вимогами для такого повідомлення можуть, зокрема, використати передбачений частиною 3 статті 54 ГПК України спеціальний процесуальний інструмент, а саме: у позовній заяві можна вказати, крім обов’язкових елементів, й інші відомості, якщо вони необхідні для правильного вирішення спору. При цьому термін “правильне вирішення спору” слід розуміти як в матеріально-правовому, так і в процесуально-правовому сенсі. Про належність відомостей до банківської таємниці можна повідомити суд також окремими заявами, листами та ін. – такий шлях можуть обрати, наприклад, особи, які не беруть участі в процесі, але надали інформацію, що становить їх банківську таємницю, на вимогу суду або банківська таємниця яких відображена в протоколі огляду і дослідження документів та предметів у місці їх знаходження.

Згідно з ч. 4 ст. 14 Закону України “Про судоустрій” звернення до суду громадян, організацій чи посадових осіб, які відповідно до закону не є учасниками судового процесу, з приводу розгляду конкретних справ судом не розглядаються, якщо інше не передбачено процесуальним законом. Проте звернення до господарського суду осіб, які не беруть участі в судовому процесі, з приводу дотримання й охорони їх прав на банківську таємницю під час розгляду тієї чи іншої справи не можна кваліфікувати як звернення з приводу розгляду такої справи, а відтак ці звернення мають бути розглянуті і, в разі наявності підстав, задоволені.

У випадку, коли подані в суд матеріали супроводжуються клопотанням про розгляд справи в закритому судовому засіданні, то про відхилення такого клопотання, згідно зі ст. 4-4 ГПК України, виноситься ухвала. Варто звернути увагу на те, що законодавством не передбачено постановлення спеціальної ухвали про відхилення клопотання сторін щодо застосування судом порядку “конфіденційного розгляду” справи.

Про розгляд справи в закритому судовому засіданні з мотивів необхідності дотримання вимог щодо охорони банківської таємниці господарський суд постановляє ухвалу. На зміст, оформлення та порядок постановлення такої ухвали поширюються загальні правила про винесення господарським судом ухвал, передбачених статтями 86 і 87 ГПК України. Ухвала про розгляд справи в закритому судовому засіданні розсилається сторонам, прокурору, який брав участь в судовому процесі та третім особам не пізніше п’яти днів після її прийняття або вручається їм під розписку. З моменту набрання чинності така ухвала є обов’язковою для виконання на всій території України. Невиконання вимог ухвали є підставою юридичної

відповідальності. На відміну від порядку розгляду справ у закритих судових засіданнях, процесуальним законодавством спеціально не передбачено постановлення ухвали про “конфіденційний розгляд” справи.

Ухвала про розгляд справи в закритому судовому засіданні може бути постановлена у будь-який момент до прийняття рішення господарським судом. Якщо суд встановив належність залучених до матеріалів справи відомостей до банківської таємниці, то суддя, готуючи справу до розгляду, відповідно до п. 11. ст. 65 ГПК України, вчиняє дії, спрямовані на забезпечення правильного розгляду справи, що, зокрема, може означати постановлення ухвали про розгляд справи в закритому судовому засіданні для дотримання вимог щодо охорони банківської таємниці. В цьому випадку ухвала суду про порушення провадження у справі, передбачена ст. 64 ГПК України, та ухвала про розгляд справи в закритому судовому засіданні, передбачена ст. 4-4 ГПК України, можуть бути викладені в одному процесуальному документі, оскільки належать до виду ухвал, які не підлягають оскарженню.

Можливість постановлення ухвали про розгляд справи в закритому судовому засіданні в будь-який момент до прийняття рішення по суті спору впливає з перманентного характеру правової охорони банківської таємниці: використання засобів правової охорони банківської таємниці не залежить від впливу процесуальних строків та стадій судового процесу; такі засоби діють і застосовуються доти, доки існує сама банківська таємниця, і припиняються одночасно з припиненням режиму банківської таємниці або в інших випадках, визначених законом.

На користь передбаченої законом можливості постановлення ухвали про розгляд справи в закритому судовому засіданні в будь-який момент до прийняття рішення по суті спору свідчить також те, що, як зазначалося вище, розгляд судом справ у закритих судових засіданнях може здійснюватися з метою захисту банківської таємниці не тільки сторін, а й інших осіб, котрі, як, наприклад, треті особи, можуть вступати у справу не з самого її початку, а в будь-який момент до прийняття рішення господарським судом, а відтак і підстави для закритого розгляду справи можуть виникнути після початку її розгляду по суті. Так само може бути віддалений від початку розгляду справи момент отримання судом витребуваних відповідно до ст. 38 ГПК України та п. 2 ч. 1 ст. 62 Закону України “Про банки і банківську діяльність” відомостей, які становлять банківську таємницю, що також утворює підставу для призначення розгляду справи в закритому судовому засіданні.

“Відірваність” можливості постановлення ухвали про розгляд справи в закритому судовому засіданні з метою охорони банківської таємниці від стадій процесу є ще одним аспектом, в якому процедура закритого розгляду справ з метою охорони банківської таємниці відрізняється від порядку “конфіденційного розгляду справ”, клопотання про застосування якого має подаватися судові до початку розгляду справи по суті у відповідності до ч. 1 ст. 4-4 і п. 11 ст. 65 ГПК України.

Оскільки Господарським процесуальним кодексом прямо не передбачено можливості оскарження ухвали про розгляд справи в закритому судовому засіданні, то, відповідно до ст. ст. 106 та 111-13 ГПК України, така ухвала оскарженню в апеляційному або касаційному порядку не підлягає. Не передбачено також і можливості оскаржити відмову в постановленні такої ухвали чи її непостановленні (бездіяльність суду). Як уже зазначалося, перехід до закритих судових засідань у справах, в матеріалах яких фігурують відомості, що становлять банківську таємницю, є обов’язковим, оскільки вимоги статті 4-4 ГПК України мають імперативний характер і не допускають жодних інших варіантів. А тому непостановлення у відповідних випадках ухвали про розгляд справи в закритих судових засіданнях являтиме собою порушення норм процесуального права. Таке порушення важко використати як підставу для скасування або зміни судового рішення по справі, оскільки воно навряд чи могло б призвести до прийняття неправильного рішення по суті спору. У випадках порушення суддею при розгляді справ законодавства щодо охорони банківської таємниці, учасники судового процесу позбавлені будь-яких процесуальних засобів впливу на належне спрямування процедури розгляду справи, однак, за наявності для того достатніх підстав, можуть захищати свої інтереси за допомогою дисциплінарно-правових, цивільно-правових або кримінально-правових засобів.

IV Охорона банківської таємниці в аспекті процесуальних документів господарського суду

Дотримання господарським судом вимог щодо охорони банківської таємниці має позначатися не тільки на процедурі судового розгляду, а й на змісті та формі процесуальних документів. *З метою забезпечення комплексної охорони банківської таємниці господарський суд має уникати розкриття відомостей з обмеженим доступом в процесуальних документах.* В ГПК України відсутня норма, яка б прямо зобов’язувала суд діяти таким чином. Проте необхідність вживати всебічних заходів щодо збереження банківської таємниці впливає зі ст. 2 Закону України “Про судоустрій”, відповідно до якої при здійсненні правосуддя суд має забезпечувати захист прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також із встановленого ст. 129 Конституції України [6] принципу законності.

Відповідно до п. п. 2, 3 ч. 1 ст. 84 ГПК України в рішенні господарського суду має міститися стислий виклад вимог позивача, відзиву на позовну заяву, заяв, пояснень і клопотань сторін та їх представників, інших учасників судового процесу, опис дій, виконаних господарським судом. Крім того, в рішенні вказуються ціна позову, обставини справи, встановлені судом, докази, на підставі яких прийнято рішення та ін. Згідно зі ст. 86 ГПК України, ухвала господарського суду має містити ціну позову, вимогу позивача, стислий виклад суті спору, зміст питання, з якого виноситься ухвала, мотиви винесення ухвали та ін. Перелічені відомості можуть розкривати інформацію, яка є банківською таємницею тієї чи іншої особи. З огляду на зазначене, судді мають діалектично підходити до складання процесуальних документів у справах, розгляд яких відбувається в закритих судових засіданнях: *обсяг викладених в документах відомостей має бути достатнім для забезпечення обґрунтованості й вмотивованості прийнятих рішень і водночас не виходити за межі допустимості з огляду на необхідність збереження банківської таємниці*. Як зазначалося вище, передбачені господарським процесуальним законодавством засоби охорони банківської таємниці не містять обмежень на опублікування повідомлень про судові процеси та постановлені судові рішення, а тому викладені в процесуальних документах відомості можуть в будь-який момент стати легкодоступними широкому колу осіб, чим буде порушено обмежений режим доступу до конфіденційної інформації банківського характеру.

V Збереження банківської таємниці суддями та працівниками апарату судів

Збереження режиму банківської таємниці щодо відомостей, які фігурували в матеріалах судової справи в господарському суді, забезпечується не тільки процесуальним законодавством, а й законодавством України про статус суддів, державну службу та ін. Так, відповідно до п. 3 ст. 6 Закону країни “Про статус суддів” [7], судді зобов’язані не розголошувати відомості, що становлять банківську таємницю, таємницю нарадчої кімнати та інші відомості, про які вони дізналися під час розгляду справи в судовому засіданні, для забезпечення нерозголошення яких було прийнято рішення про закриті судові засідання. Працівники апарату господарських судів, котрі можуть дізнатися про ті чи інші відомості по справі, також зобов’язані в силу ч. 2 ст. 130 Закону України “Про судоустрій” та ст. 10 Закону України “Про державну службу” [8] зберігати таємницю інформації, яка згідно з законодавством не підлягає розголошенню. На превеликий жаль, у вищезазначених вимогах законодавства про статус суддів і державну службу суддям та працівникам апарату господарського суду прямо не заборонено використовувати здобуті у зв’язку зі своєю професійною чи службовою діяльністю конфіденційні відомості у власних інтересах.

VI Критика порядку «конфіденційного розгляду справ» в господарських судах

Правові норми, спрямовані на охорону конфіденційної інформації під час судового розгляду справ шляхом призначення закритих судових засідань, існували в господарському процесуальному законодавстві ще з 4 червня 1991 року (відколи було прийнято Закон України “Про арбітражні суди”). Не дивлячись на непоширеність практики застосування цих норм, затверджена 21 червня 2001 року редакція Господарського процесуального кодексу додатково ввела в процесуальне право України нову правову категорію – *“конфіденційний розгляд справ”*, – яка протиставляється гласності судового розгляду і водночас ставиться поряд із таким процесуальним засобом, як розгляд справ у закритому судовому засіданні. *Аналіз норм про “конфіденційний розгляд справ” і розгляд справ у закритих судових засіданнях вказує, що за своїм змістом це є тотожні правові величини, оскільки і перша, і друга передбачають можливість обмеження частини зовнішньої гласності розгляду справ шляхом недопуску в зал судових засідань осіб, які не є учасниками судового процесу.* “Конфіденційний розгляд справ” відрізняється від розгляду справ у закритих судових засіданнях лише підставами застосування та деякими особливостями процесуальної сторони. Зокрема, “конфіденційний розгляд справ”, відповідно до ст. 4-4 ГПК України має застосовуватися з підстав охорони інших, аніж банківська таємниця, прав та інтересів (наприклад, охорона таємниці персональних даних, особистого життя, телефонних розмов, кореспонденції тощо). Для призначення “конфіденційного розгляду” є обов’язковим подання відповідного клопотання до початку розгляду справи по суті, а суб’єктами звернення з таким клопотанням є лише сторони судового процесу. Зазначені відмінності “конфіденційного розгляду справ” від розгляду справ у закритих судових засіданнях ніяким чином не відображаються на змісті та обсязі застосовуваних судом заходів для охорони відповідних інтересів учасників судового процесу.

Таким чином, штучне виділення “конфіденційного розгляду справ” у окремий процесуальний засіб є невиправданим, вносить *плутанину* в систему процесуальних гарантій прав учасників судового процесу, призводить до зайвого нагромадження правового матеріалу, а також може негативно позначитися на ефективності використання процесуальних строків. Важливо також звернути увагу на те, що існування порядку “конфіденційного розгляду” справ не узгоджується з визначеними Законом України “Про

судоустрій” правовими засадами здійснення правосуддя в Україні. Відповідно до ст. 9 зазначеного Закону розгляд справ у судах відбувається відкрито, крім передбачених процесуальним законом випадків розгляду справ у закритих судових засіданнях. Тому ні в який інший спосіб, аніж відкриті або закриті судові засідання, справи в судах України розглядатись не можуть. Крім того, критики заслуговує навіть термін “конфіденційний розгляд справ”, використаний законодавцем, оскільки його семантичне наповнення вказує на можливість засекречування самого факту розгляду справи в суді, неповідомлення про час і місце розгляду справи, а також про вчинення окремих процесуальних дій, що є недопустимим з огляду на публічну природу судочинства та поставлених перед правосуддям завдань і мети. Порівняльна таблиця порядку розгляду справ у закритих судових засіданнях і “конфіденційного розгляду справ” наведена нижче.

Таблиця

	Розгляд справ у закритих судових засіданнях	“Конфіденційний розгляд справ”
Інформація, охорона якої є підставою застосування відповідного порядку	Банківська, комерційна, державна таємниця	Законодавством не визначено
Суб’єкти, яким забезпечується охорона прав та інтересів щодо збереження конфіденційності інформації	Необмежене коло осіб	Лише сторони
Необхідність обґрунтування наявності підстав для застосування відповідного порядку	Обґрунтування не вимагається, але суд має володіти достовірними відомостями, що інформація складає банківську таємницю	Вимагається обґрунтування
Ініціюючі процесуальні документи, що подаються суду	Подання суду будь-яких процесуальних документів не потрібне	Потрібне клопотання сторін
Суб’єкт ініціативи щодо застосування відповідного порядку за ГПК України	Суд, але можуть бути також і інші особи	Сторони
Час, коли можливе ініціювання застосування відповідного порядку	В будь-який момент до постановлення рішення	До початку розгляду справи по суті
Процесуальне оформлення застосування відповідного порядку	Спеціальна ухвала про розгляд справи в закритому судовому засіданні	Винесення спеціальної ухвали про “конфіденційний розгляд” справи спеціально не передбачено
Оформлення відмови в застосуванні відповідного порядку	Спеціальна ухвала про відхилення клопотання щодо розгляду справи в закритому судовому засіданні	Винесення ухвали про відхилення клопотання щодо застосування судом “конфіденційного розгляду” справи спеціально не передбачено

VII Висновки

Враховуючи вищевикладене, *стаття 4-4 ГПК України з необхідністю потребує змін в частині виключення з її змісту правил про “конфіденційний розгляд справ” у суді.* Натомість охорону прав та інтересів, яким був присвячений “конфіденційний розгляд справ”, можна і необхідно забезпечити класичним розглядом справ у закритих судових засіданнях без зайвого ускладнення цього порядку надуманими процесуальними правилами.

Література: 1. Закон України “Про банки і банківську діяльність” № 2121-III від 7 грудня 2000 року // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 5–6, ст. 30. 2. Носік Ю. В. Правовий режим банківської таємниці в Україні // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні – К.,

2001 р. – Вип. 2. – С. 31–39. 3. Господарський процесуальний кодекс України № 1798-ХІІ від 6 листопада 1991 року // Відомості Верховної Ради (ВВР) 1992, № 6, ст. 56 із змінами станом на 21. 06. 2001 р. (Закон України № 2539-ІІІ від 21. 06. 2001, ВВР, 2001, № 36, ст. 188). 4. Закон України “Про судоустрій” № 3018-ІІІ від 7 лютого 2002 року // Урядовий Кур’єр № 58, 27 березня 2002 р. Орієнтир. – № 12, 2002 р. 5. Михесенко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. П. Кримінальний процес України: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 1999. – С. 47. 6. Конституція України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. 7. Закон України “Про статус суддів” № 2862-ХІІ від 15 грудня 1992 року // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1993, № 8, ст. 56 із змінами станом на 21. 06. 2001 р. (Закон України № 2539-ІІІ від 21. 06. 2001, ВВР, 2001, № 36, ст. 188). 8. Закон України “Про державну службу” № 3723-ХІІ від 16 грудня 1993 року // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1993, № 52, ст. 490 зі змінами і доповненнями.

УДК 381.322

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ МЕТОДОЛОГИИ АНАЛИЗА РИСКОВ ПРИ ОБЕСПЕЧЕНИИ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ КОМПЬЮТЕРНОЙ СИСТЕМЫ

Елена Высоцкая, Анатолий Давиденко

Национальный авиационный университет

Аннотация: Рассматривается современное состояние методологии анализа рисков при обеспечении информационной безопасности компьютерных систем. Рассматриваются цели анализа рисков, его этапы, подходы к проведению анализа, а также существующие программные продукты, с помощью которых можно проанализировать риски. Определяются основные тенденции развития методов анализа рисков.

Summary: This article deals with the contemporary state of risk analysis methodology while supporting the information security of computer systems. The purposes of risk analysis, its stages, approaches to the execution of analysis, as well as the existent program products by means of which the risks can be analyzed are being considered here. The basic tendencies of the development of risk analysis methods are determined.

Ключевые слова: Информационная безопасность, анализ рисков, защита информации, системы защиты информации.

Сейчас все больше организаций используют в своей работе информационные системы. С одной стороны это облегчает их работу и повышает ее эффективность, а с другой – порождает новую проблему – необходимость обеспечения защищенности информационной системы. При обеспечении информационной безопасности важно использовать комплексный подход, сочетающий меры на разных уровнях:

- на административном уровне (политика безопасности организации);
- на процедурном уровне (меры безопасности, реализуемые персоналом);
- на программно-техническом уровне (конкретные технические меры: резервное копирование, антивирусная и парольная защита, межсетевые экраны, шифрование данных и т. д.).

В некоторых организациях достаточно обеспечить базовый уровень информационной безопасности, а в некоторых к безопасности информации предъявляются повышенные требования. Однако, и в том, и в другом случае основным этапом является анализ рисков (здесь и далее по тексту подразумевается – анализ рисков при защите информации в информационных системах). Поэтому рассмотрим этот этап подробнее.

Существуют различные методики анализа рисков. Некоторые основаны на качественных оценках рисков, другие – на количественных. Однако при рассмотрении этих методик применительно к конкретной информационной системе возникают проблемы. Кроме того, при постоянном росте информационных технологий большинство методик и программных продуктов на их основе оказываются устаревшими. Поэтому можно сказать, что технология анализа риска сегодня развита слабо.

Какие же цели у анализа риска, в чем он заключается, и какие методики анализа риска сегодня существуют?

Целью анализа риска является оценка угроз и уязвимостей, определение комплекса контрмер, обеспечивающего достаточный уровень защищенности информационной системы. Также целью процесса оценивания рисков является определение характеристик рисков информационной системе и ее ресурсам. На основе таких данных могут быть выбраны необходимые средства защиты.